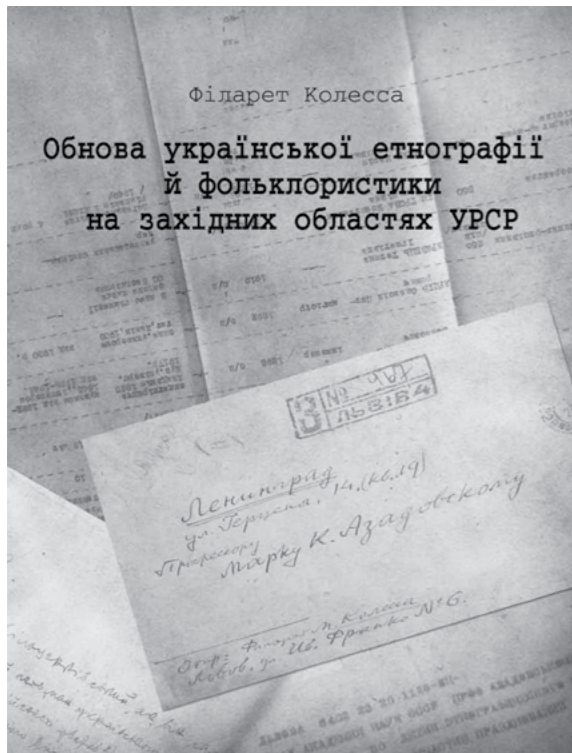

КОЛИ ПРОМОВЛЯЮТЬ АРХІВИ

Оксана Шалак

Колесса Ф. М. Обнова української етнографії й фольклористики на західних областях УРСР. Листування Ф. Колесси й М. Азадовського / упорядкування, підготовка тексту, передмова, коментарі, додатки, покажчик Ірини Коваль-Фучило. — К. : Логос, 2011. — 239 с.

Рецензована книга — перше в історії української фольклористики дослідження наукової спадщини Відділу фольклору та етнографії при Львівському відділенні Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Видання має складну структуру, зумовлену специфікою матеріалу. На початку вміщено передмову від упорядника — кандидата філологічних наук, наукового співробітника відділу фольклористики ІМФЕ ім. М. Т. Рильського Ірини Коваль-Фучило. Основна частина праці, яка й дала назву книзі, — невідома стаття видатного дослідника української народної словесності й музики Філарета Михайловича Колесси «Возобновление работы по украинской этнографии и фольклористике в западных областях УССР». Наступна частина — листування Ф. Колесси й М. Азадовського — видатного російського

фольклориста, яке розкриває не лише історію взаємин цих учених, але й пояснює виникнення пропонованої увазі читача статті Ф. Колесси. Ці матеріали І. Коваль-Фучило віднайшла у Науково-дослідному відділі рукописів Російської державної бібліотеки і вперше представила науковій громадськості.

Найбільша структурна частина видання — коментарі до статті відомого фольклориста, які розкривають маловідому сторінку української фольклористики: діяльність Львівського відділу фольклору та етнографії, що його від початку створення у 1939 році і до смерті (1947) очолював академік Ф. Колесса. Глибшому висвітленню порушеної проблеми сприяють додатки, до яких входить маловідома стаття видатного і незаслужено забутого українського етнографа, фольклориста Михайла Скорика — батька Мирослава Скорика, славетного сучасного композитора; його ж передмова до записів академіка Дмитра Яворницького; інші матеріали, які відображають діяльність відділу, зокрема, перелік праць наукових співробітників за 1947–1948 роки.

Для укладення книги було використано матеріали шістьох архівів, а саме: крім уже згаданого московського відділу рукопису при РДБ, Наукові архівні фонди рукописів та фонозаписів ІМФЕ НАН України; Рукописний архів Інституту народознавства НАН України; Державний архів Львівської області (ДАЛО); Приватний архів родини Колессів; Науково-допоміжну картотеку Наукового відділу ЛКП «Музей „Личаківський цвинтар“». У представленні цих матеріалів увазі читачів полягає основна цінність праці, оскільки до скарбниці українського народознавства повернуто чимало забутих, а то й невідомих імен.

Стаття Ф. Колесси — це науковий підсумок роботи очолюваного ним відділу. Академік на-

діслав її М. Азадовському на численні прохання останнього подати матеріал до редакovanого ним «Советского фольклора». Статтю офіційно замовила Ф. Колессі редакція цього видання. Проте, на превеликий жаль, її так і не було опубліковано. Погоджуюся з упорядником видання, що основна причина цього — «її проукраїнське спрямування, зорієнтованість на наукову проблематику найкращих зразків європейської науки», увага до «абсолютно неактуальних для радянської ідеології тем і проблем (похоронна обрядовість і вірування, пов'язані зі смертю, увага до дум і пісень з архіву Д. Яворницького, згадка про М. Драгоманова, тривога про записи музичного фольклору О. Роздольського, український фольклор XVII–XVIII ст., розмаїття досліджень матеріальної культури)» (с. 8).

Стаття, що лягла в основу видання, — студія науковця, який не лише добре обізнаний із працями попередників, але й із глибокою повагою ставиться до своїх сучасників, передусім до працівників відділу фольклору та етнографії. Ось як Ф. Колесса підсумував роботу НТШ — структури, яка була підвалиною, основою народознавства на західноукраїнських теренах: «Велики заслуги „Наукового товариства ім. Шевченка“ в розвитку української науки, особливо в області історії і філології. Своей неустанной работой в течение тридцати лет (начиная с 1892 г.), в частности изданиями по украинской этнографии (среди них сорок томов „Етнографічного збірника“ и двадцать два тома „Матеріалів до етнології“) — НТШ сделало очень ценный вклад в науку славяноведения. Вместе с тем НТШ способствовало культурному объединению украинского народа, разорванного искусственными границами» (с. 33).

Безперечно, статтю «Обнова...» написав учений-патріот, що вболіває за майбутнє народознавчої науки, прагне показати світові найкращі здобутки української фольклористики та етнографії. Це, крім іншого, виявляє і завдання, що його Ф. Колесса ставить перед Етнографічним музеєм, який він очолював після війни: «Главная задача Львовского этнографического музея — продемонстрировать культурное единство и неразрывную связь украинского народа

от Карпат до Кубани, показать оригинальность, давность и богатство украинской культуры на этой исконно украинской земле, показать истинно этнографическое лицо западных областей Советской Украины» (с. 47).

Вражає перелік наукових досліджень, згаданих у статті Ф. Колесси «Обнова...», поданих у виданні в однойменному розділі (с. 190–195). Тут дослідження з галузі етнографії і фольклористики. Особливо прикро усвідомлювати, що втрачено праці Василя Пастушина «Слов'янська прабатьківщина», «Українські народні одяги, їх розміщення в Західних областях УРСР», «Одяги доісторичних слов'ян», «Зброя в інтернаціональному фольклорі» (с. 16); досі неопубліковано працю «Село Дрочеве Берестейського району на Поліссі», дослідження Калістрата Добрянського «Панщина в західноукраїнському фольклорі», «Опришки в українському фольклорі як вияв протесту проти соціального поневолення»; Михайла Скорика «Бойківщина», «Орнамент українських писанок»; П. Мечника «Гуцульський похоронний обряд» та ін.

Видання доповнене відповідним науковим апаратом, а саме: передмовою, коментарями, списком використаної літератури і джерел, іменним покажчиком, переліком умовних скорочень. І. Коваль-Фучило здійснила значну пошукову роботу для з'ясування маловідомих фактів з біографії і наукової діяльності працівників Львівського відділу фольклору та етнографії (1939–1949).

Висловлюємо сподівання, що розпочате пропонувані виданням вивчення діяльності Львівського відділу фольклору та етнографії дасть поштовх до появи нових студій про згаданих тут дослідників народної творчості, насамперед про Михайла Скорика, Михайла Драгана, Марію Щепанську, О. Фадейко, Ольгу Дучимінську, Василя Пастушина, Калістрата Добрянського, Богдана Заклинського, Марію Потурняк (Роздольську), Богдана Дрималика, Олексія Луціва, Бориса Кудрика, Романа Гарасимчука, Катерину Матейко, Ярославу Фіголь, Віру Свенціцьку, Олену Збронцеву, Любов Суху, Петра Мечника, Савину Сидорович, Мустафу Козакевича.